

לשמוע קול תורה – פסוק השבוע

פרשת נשא

וחמישיתו יוסף עליו

"דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל חַטָּאת הָאֲדָמָה לְמַעַל מֵעַל בְּה' וְאָשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא, וְהִתְוַדּוּ אֶת חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהָשִׁיב אֶת אָשָׁמוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְחַמִּישִׁתוֹ יֹסֵף עָלָיו וְנָתַן לְאֲשֶׁר אָשָׁם לוֹ" (במדבר ה, ו-ז).

התורה מתארת תהליך של חטא – "למעל מעל בה", וידוי – "והתוודו את חטאתם אשר עשו" וכפרה – "והשיב את אשמו בראשו וחמישיתו יסף עליו". ולמי ישיב החוטא את הגזלה בתוספת החומש? "ונתן לאשר אשם לו".

על איזה חטא מדבר הפסוק? האם מדובר בחטא לה' – "למעול מעל בה" או בחטא לזולת – "ונתן לאשר אשם לו"?

התשובה היא גם וגם. החוטא חטא בחטא כפול: הוא גזל מחברו – וזהו חטא כלפי הזולת, ונשבע בשם ה' שלא גזל – ובזה חילל את שם ה'. ועל כן עונשו כפול: עליו להשיב את הגזלה לבעליה ככל גזלן ולהוסיף עליה חמישית בשל הפגיעה כביכול בה'.

אם כן, היינו מצפים שתוספת החמישית תוקדש לה'. אולי יתרמנה החוטא לבית הכנסת או לבית המדרש, או אולי יביאנה לבית המקדש להקרבת קרבן – הלוא כנגד ה' הוא חטא. אך לא! הוא מביא את התוספת לאדם שנגדו פשע – "ונתן לאשר אשם לו".

פסוקים אלו מלמדים כי פגיעה בחבר היא פגיעה גם בה', והפגיעה בה' היא פגיעה גם בחבר!

הכתוב מגדיר את חטא הגזל "מעל בה". האדם גזל מחברו שנברא בצלם אלוקים, הכחיש את דבר הגזלה ונשבע בשם ה' שלא גזל. בשבועתו הוא ניסה כביכול להפוך את הקב"ה לשותף לדבר עבירה ולהתחמק בחסותו מחובו להשיב את הגזלה. החטא כלפי ה' וכלפי הזולת שזורים אפוא זה בזה, והדרך לתקן את החטא המשולב היא פיצוי חברו מעבר להשבת הגזלה.

ואולם, לא בכל מקרה יוסיף הגזלן את החמישית. התוספת תשולם רק כאשר הוא מכיר בחטאו ושב בתשובה, ככתוב "והתוודו את חטאתם". אם נאלץ החוטא לשלם רק בעקבות עדותם של עדים עליו להחזיר את אשר גזל ותו-לא, אך אם הוא שב בתשובה הקב"ה מאפשר לו לנקות את עצמו לגמרי מחטאו באמצעות מתן פיצוי הולם לחברו.

החוזר בתשובה אמנם משלם יותר – אך הוא מרוויח עשרת מונים. הוא מרוויח כפרה מלאה.